

119. §.

Ha a párbajt akár magán-, akár hatósági úton megakadályozzák, a segédek gondoskodni tartoznak, hogy annak megvívására 24 órán belül újabb határidő és hely tűzessék ki.

120. §.

A segédek vagy tanúk egyéb kötelességeiről az egyes párbajnemek külön szabályai intézkednek.

MÁSODIK RÉSZ.

A párbajok.

I.

A kardpárbaj és annak szabályai.

121. §.

A kardpárbajnak két neme van:

- a) kardpárbaj szúrás nélkül;
- b) kardpárbaj szúrással.

Kisebbségek elintézésére rendszerint a kardpárbajt szúrás nélkül alkalmazzák, mely kevésbé veszélyes, mint a kardpárbaj szúrással, amelyet csak a leg súlyosabb esetekben határoznak el a segédek.

Mindkét nemű kardpárbaj szabályai kevés eltéréssel azonosak.

122. §.

A párbaj színhelyére érve, mind az ellenfelek, mind a segédek egymást udvariasan üdvözölni kötelesek. A segédek és orvosok kölcsönösen be is mutatkoznak egymásnak. Az ellenfelek ezalatt némán visszavonulnak és bevárják a segédek intézkedéseit.

(Szokás a párbajnál, hogy a segédek bemutatkoznak az ellenfélnek is. Ez azonban egészen tetszés dolga és éppen öggyel nem szabálytalan.)

123. §.

A párbajt a legidősebb, vagy a segítők közös megegyezésével a vívásban leggyakorlottabbnak elismert segéd, vagy egy, a segítők közös megegyezésével, külön ez alkalomra fölkért párbajvezető vezeti, a sértett fél idősebb segédjének közreműködése mellett. A többi segéd feladatuk teljesítésében támogatja őket.

(A vezetőség funkciója a párbajnál igen fontos. Ő közli az ellenfeleket a párbajföltételeket, ő teszi meg a békítési kísérleteket, ő vezényli és vezeti a párbajt s a segítőkkel egyértelműen ő teszi meg a kijelentést, hogy a becsületnek elég van téve. Mindezeknél fogva föltétlenül kívánatos, hogy a segítők azt bízzák meg maguk közül a párbaj vezetésével, aki a leggyakorlottabb kardvívó, párbajügyekben tapasztalt férfiú és megfelelő komolysága van ahhoz, hogy ilyen nagy felelősséggel járó tisztséget betöltsön. Ha a segítők a vezetőségét személyére nézve megegyezni nem tudnának, a sértett fél idősebb segédje vezeti a párbajt.)

Vívómesterek ne legyenek vezetőségédek, különösen a párbaj színhelyétől szolgáló vívóterem tulajdonosa nem, még kevésbé az, akinek a termék az ellenfelek valamelyike támogatja.)

124. §.

A vezetőségéd, mielőtt további rendelkezéseit megtenné, az ellenfeleket felszólítani köteles, hogy béküljenek ki.

(A békítési kísérletet meg kell tenni, ha a segítők előre is tudnák, hogy azt mindkét fél vissza fogja utasítani. Elvégre nincs kizárva annak a lehetősége, hogy az ellenfelek egyike, aki talán a tárgyalások folyamán makacsul ragaszkodott is a párbajhoz, az utolsó pillanatban meggondolja magát és a kibékülésre elfogadható ajánlatot tesz. A segítők ez esetben sohase tanácsolják felüknek, hogy a békülést utasítsa vissza, sőt inkább mindent kövessenek el, hogy azt elfogadják.)

125. §.

A segítők kikeresik a párbaj céljaira legalkalmasabb helyet és kijelölik a vívótávolságot, melynek két pontján a vívófelek felállanak. Ezek a felállási helyek lehetőleg mindkét félre nézve egyenlők legyenek. Ha a felállási helyek nem lennének egyenlők, az előnyösebb helyet a sértett fél foglalja el.

Ha azonban az ellenfelek egyike félszemű vagy gyöngye szemű — föltéve, hogy nem ő a sértő fél —, az előnyösebb hely őt illeti meg.

(A kardpárbajokat vagy a szabadban, vagy — ami sokkal ajánlatosabb — vívóteremben szokás megvívni. A segítők szabadban lehetőleg a legegyszerűsebb helyet keressék ki a párbaj céljaira, a vívóteremben pedig legyen gondjuk rá, hogy a padló síma ne legyen s az ellenfelek a világtással szembe ne állítsassanak. A vívótávolságot (menzura) úgy kell kijelölni, hogy ha a vívók ú. n. vívóállásba lépnek, kardjuknak legfőjebb csak a hegyeik érintkezzenek. Téves felfogás az ellenfeleket úgy felállítani, hogy rohamállásban a kardok hegyei közt még egy méter távolság maradjon. Ez már nagyon olaszos menzura volna, melyből a vívó csak egy érhető el ellenfele testét, ha a rohamot ugrással kötné össze.)

126. §.

A segítők felhívják a vívófeleket, hogy a kabátot, mellényt és esetleg az inget vessék le. Ha a felek ingben vívják meg a párbajt, amihez joguk van, a segítőknek meg kell győződniök, nincsen-e felük inge alatt valamelyes olyan kemény tárgy, mely a vágást esetleg felfoghatná vagy gyöngíthetné. Ennek a vizsgálatnak megtagadása egyértelmű a párbaj megtagadásával.

(Magyarországon rendszerint ing nélkül vívnak párbajt, ami fölöslegessé teszi a vizsgálatokat és sebzés esetén is kevésbé veszedelmes, mert a kard nem vihet idegen testet a sebbe, mely azt megfertőzhetné. Inget csak akkor szokás használni, ha valamelyik fél testén fekélyek vannak, amelyek esetleg undort kelthetnének az ellenfélben és a segítők

dekben. Csak vászoning alkalmazása engedhető meg, amelyek mellrésze puha. Az ing alatt azonban se gya'pju-, se tricót-ínget használni nem szabad. Hasonlókép nem engedhető meg a vendéghaj (paróka), valamint a nadrágtartó használata, ehelyett a nadrágot közönséges szíjjal kell a testhez erősíteni.)

127. §.

Miután a segédek a vívófeleket helyeikre vezették, a vezetőség *felolvassa* előttük a párbajföltételeket és figyelmezteti őket, hogy azokhoz szigorúan és becsületesen alkalmazkodni lovagias kötelességük. Egyszermind tudatja velük a vezényszavakat s azok sorrendjét, melyeket a párbajnál használni fog.

Ha az ellenfelek vagy a segédek valamelyike az utolsó pillanatban váratlanul nehézségeket támasztana: azokat a segédeknek a párbaj színhelyén azonnal el kell intézniök.

(A párbajföltételeket nem mindig szokták a vezetőségdek felolvasni s megelőgszenek azzal, hogy a megállapodások közül csak úgy emlékeztetből mondanak el egyet-mást. Ez helytelen eljárás, mert ha a vezetőségdek feledékenységéből esetleg valamely fontos dolgot elhalgat, az eredményeiben nagy szabálytalanságokra és bonyodalmakra vezethet. Például, ha a vezetőségdek nem figyelmezteti az ellenfeleket, hogy a párbajnál a szúrás ki van zárva, megtörténhetik az eset, hogy az egyik fél teljes jóhiszeműséggel szúrás alkalmaz és megsebz, esetleg megöli ellenfelét. De szükséges a párbajföltételek felolvasása azért is, hogy azzal a sértett becsületéért történő viadal méltóságának külsőleg is nagyobb kifejezés adassék.)

A kardpárbaj vezényszavai rendszerint a következők: *Vigyázz! Állás! Rajta! Állj!* A vezetőségdek, miután az ellenfeleket a párbajföltételek szigorú betartására felhívta, köteles külön is figyelmeztetni őket, hogy ezeket a vezényszavakat milyen sorrendben fogja megadni s mit kell nekik az egyes vezényszavakra tenniök. Szóljon pedig a vezetőségdek körülbelül így:

„Figyelmeztetem önöket, uraim, hogy négy vezényszót fognak hallani. A *Vigyázz!* vezényszóra kardjalktal tisztelnek egymásnak; az *Állás!* vezényszóra vívóállásba lépnek s közvetlen utána a *Rajta!* vezényszóra megkezdik a támadást. Viadal közben bármelyik segéd *Állj!* vezényszavára becsületbeli kötelességük megállani s a küzdelmet beűntetni.“)

128. §.

A segédek együttesen vizsgálják meg a kardokat, egy párból valók-e, tiszták-e, szabályszerűen vannak-e kiélesítve (s ha a párbaj szúrással megy: kihegyesítve) s illetőleg megfelelnek-e a párbajkardok az előirt követelményeknek.

(A kardvizsgálatnál különösen nagy súlyt kell helyezni a fegyverek tisztaságára, mert a legparányibb tisztátalanság, például rozsdá, a legkisebb sebzést is végzetessé teheti. Fűűtte ajánlatos az is, hogy az orvosok közvetlenül a párbaj előtt fertőtlenítsék a kardok pengéit, nehogy azok az okozott sérülést vagy sebzést megfertőzzék.)

129. §.

A segédek sorshúzással döntik el, melyik pár fegyvert fogják használni a párbajhoz.

Ha azonban a sértett fél a saját kardját kívánja használni, amihez tetteges vagy a családi állás tekintélye ellen elkövetett sértés esetében feltétlenül joga van, segédei útján, ellenfelét a kard párjával megkínálni s a sértő fél azt elfogadni tartozik.

130. §.

A segédek közös megegyezés alapján megengedhetik, hogy az ellenfelek vívókesztyűiket használhasanak. Ilyen esetekben azonban az ellenfelek tetszésére van bűva, hogy használni akarják-e a kesztyűt, vagy sem. Közönséges vagy katonai szolgálati kesztyű használata mindig megengedett.

(Glaqékesztyüket nem tanácsos használni, mert azok nagyon símák s a kardmarkolat rajtuk könnyen megsúszhatik. Annál ajánlatosabb azonban az úgynevezett sétakesztyúk vagy katonai kesztyúk alkalmazása, mert kesztyűs kézben sokkal biztosabban és erősebben felcsik a kard s azonfelül jóformán kizárt a tenyér feltörése vagy horzsolása, mely miatt a párbajt esetleg félbeszakítani vagy elhalasztani kellene. A vívókesztyűvel való vívást ellenben nem ajánljuk, mert bármilyen humanusnak lássák is a segítők részéről ez a kivételes engedmény, éppen a csekélyebb jelentőségű esetekben nem vezet a kívánt eredményre, mert a vívókesztyűk rendszerint kizárják a kéz vagy az alsókar könnyebb megsebesülését, amely pedig esetleg véget vehetne a párbajnak. Akár kesztyűben, akár szabad kézzel vívjanak is a felek, mindenesetre tanácsos, hogy a tenyért vagy a kesztyű tenyér részét egy kis gyantával megdörzsöljék.)

131. §.

A segítők a párbajnál szintén kardokkal segítőknek, amelyeknek azonban nem szabad éleseknek lenniök. Biztonság okáért a vezetőségéd fejvédőt és vívókesztyűt is használjon.

A segítők felállása úgy történik, hogy a vezetőségéd és az ellenfél idősebb segítők saját feleik baloldalán, a közepén, a két vívó közötti vonaltól két lépésnyire, a másik két segítők — mindegyik a másik fél baloldalán — a vívó féltől két lépésnyire foglalnak állást.

(A vívókhoz közel vagy azok háta mögé a segítők soha se álljanak, mert azzal akadályozhatnák őket az esetleges oldalkitörésekben vagy hátrálásokban. Különbön is vigyázni kell arra, hogy a vívók szabad mozgásukban semmiképpen se legyenek gátolva.)

132. §.

Az ellenfeleknek joguk van a jobbkezüik csuklóját, valamint a nyakat, az ütőereket védelmére, selyemkendővel körülkötni, a kendővégeknek azonban nem szabad lobogniok.

(A segítőknek különösen vigyázniok kell arra, hogy a kendővégek ne lobjogjanak, mert ez elterelhetné az ellenfél figyelmét a küzdelemtől s a másik fél ezáltal előnyösebb helyzetbe juthatna.)

Magyarországon, különösen a tanulóifjúság párbajainál, általában pedig csekélyebb jelentőségű esetekben a segítők — a sértés mértéke szerint — több védőkötés alkalmazását is megengedik. Az úgynevezett formásági párbajoknál, ahol az ellenfelek csak azért vívnak meg, hogy a társadalom követelményeinek eleget vigyenek, az összes kötéseket alkalmazzzák, nevezetesen: a nyakkötést, a hónaljötést, a hátkötést és a kézsuklókötést. A sértés fokozata szerint aztán fokozatosan *melőszik*: a kézsuklókötést, a hátkötést, majd a hónaljötést és végül a nyakkötést. Kötések nélkül csak a legsúlyosabb esetben vívnak párbajt.)

133. §.

A vezetőségéd a fegyvereket csak közvetlenül a párbaj előtt adhatja át az ú. n. másod-segédék útján az ellenfeleknek, ő maga pedig ugyanakkor a vívók közé lép, hogy azok a vezényszó előtt véletlenül egymás ellen ne támadhassanak.

Az ellenfelek, mihelyt átvették kardjaikat, azok hegyét lefelé fordítják s úgy várják be a vezetőségéd vezényszavait

134. §.

Mikor a segítők immár mindennel készen vannak, a vezetőségéd megadja az első vezényszót, így: *Vigyázz!* Azután a vívótávolság közepéről a helyére lépve, közvetlenül egymásután kiáltja: *Állás!* — *Rajta!*

135. §.

Ha a vívófelek kardjai, mielőtt még a *Rajta!* vezényszó elhangzott volna, akár önkéntelenül, akár valamelyik fél hibájából érintkeznének, a segítők a feleket

azonnal elválasztani kötelesek s a hibás felet a vezető-segédnek vagy a saját segédeknek erélyesen rendre kell utasítani.

136. §.

Viadal közben a segédeknek néman, minden taglejtéstől tartózkodva, a vívókra kell figyelniök és mi-helyt észreveszik, hogy a kardok egyike testet ért vagy a vívók valamelyike szabálytalanságot követett el, harsány *All-j*t kell kiáltaniök és esetleg, saját életük veszélyeztetésével is, a viadalt félbeszakítani kötelesek.

Ha pedig valamelyik fél a vezényszó előtt támadást kezdene, akár okozott vele sebesülést, akár nem: ez a körülmény a párbajföltételek megsértése. A segédek ilyen esetben az ügy további lovagias elintézését semmi esetre sem engedhetik meg.

137. §.

A *Rajta!* vezényszó elhangzása után az ellenfelek azonnal megkezdhetik a viadalt. Azontúl előnyomulhatnak vagy hátrálhatnak, a szükséghez képest jobbra vagy balra kitérhetnek, az ellenfél nyugtalanítására lábaikkal dobbanhatnak, lehajolhatnak, cseleket alkalmazhatnak, egyszóval az ellenfelet bármely oldalról s bármiképp támadhatják és annak vágásai ellen tetszés szerint védekezhetnek.

Nem szabad ellenben reárohanni az ellenfélre, úgy-hogy a testen (*corps á corps*) legyen vagy pedig a támadás elől következetesen úgy hátrálni, mely ügy-szólván kizárja a lehetőségét is annak, hogy az ellenfél kardja testet érjen. Szintügy kerülni kell vívás közben a kiáltásokat, amelyek csak megzavarhatnák az ellenfelet.

(A viadalban mindkét fél azt teheti, amit csak a vívás szabályai s a párbaj-codex megengednek. Az ellenfélre való reárohanás azért tilos, mert ha a felek „test a testen” vannak, a segédek nem figyelhetik meg lelkiismeretesen a viadal

részleteit s az esetleges sebzést nem vehetik észre. A segédek ilyen esetben válasszák szét a feleket s a hibásat utasít-sák rendre. Az meg éppen gúnyaság, ha valaki az ellenfél legkisebb mozdulatára is megfutamodik vagy pedig következetesen hátrál, úgy-hogy az ellenfél a nagy távolság miatt, folytonos közeledése dacára sem tud valamelyes támadást keresztülvinni. Az ilyen magatartást ne tűrjék a segédek, hanem állítsák meg a feleket s a hibásat intsék meg.

A vágásokat lehetőleg a fejre, karra és a felsőtestre kell intézni, egészen az övig, de azért a mélyebb vágásokat sem lehet kifogásolni, mert nem mindig párbajoznak gyakorlott vívók, akik a kardvívás szabályait ismerik; azután az ilyen mély vágásokat valamirevaló vívó igen könnyen tudja elhárítani. A segédek sohase engedjék meg, hogy a fej- vagy test-vágások a párbajból kivétessenek s egyedül csak a karra és kézre legyen szabad vágni. Ez kigúnyolása volna a párbaj komolyságának és társadalmi tekintélyének.)

138. §.

A szúrás csak akkor szabad, ha a párbajföltételek ezt megengedik: máskülönben szigorúan tiltott. Aki a tilalom ellenére is szúr, szándékos emberölésre tesz kísérletet s ha a szúrással öl, a szándékos emberölés büntettét követi el.

(Ha a sértés nem súlyos, semmi esetre sem szabad a segédeknek megengedni, hogy a párbaj föltételei közé a szúrás is fölvéssék. Ezt a tilalmat a vezetőségéd a párbaj előtt külön hangsúlyozza az ellenfelek előtt. Ha ennek dacára is valamelyik fél szúrását alkalmaz, a segédek azonnal állítsák meg a párbajt s ott helyben jegyzőkönyvileg bélyegezzék meg a merénylőt. Ha a szúrás talált és sebesülést okozott, súlyos testi sértés, — ha pedig halált okozott volna, szándékos emberölés büntettének beszámítása alá esik, mint-hogy az ellenfél, erre az eshetőségre nem is gondolva, rendszerint nem is védi magát a szúrás ellen. Ugyanezért igen fontos dolog a szúrás elbírálása. Nem szabályellenes például a szúrás, ha úgynevezett beszalasztás történt, illetőleg, ha a fél már az ellenfél támadásának megkezdésekor olyan

vívóállásban volt, előre nyújtott kardheggyel, amelybe az ellenfél belerohant, anélkül, hogy az őt fenyegető pengét az útjából elhárította volna. Mihelyt azonban a beszalasztó fél a támadó ellenfél rohamának vagy támadásának megkezdése után változtatja meg vívóállását és tartja elébe a kard hegyét, már tiltott és szabályellenes szúrással van dolgunk. Az a körülmény, hogy ezt támadás kíséretében tette-e, vagy pedig helyén maradvá és jobb lábának legcsekélyebb mozdulata nélkül, teljesen vívatechnikai kérdés, mely a szúrás minősítését éppenséggel nem befolyásolhatja.)

139. §.

Viadal közben a kardot két kézre fogni vagy a kardot egyik kézről a másikba átvenni sohasem szabad.

Ilyen kísérletet a segédek mindenkor akadályozzának meg, esetleg miatta a párbajt is állítsák meg.

140. §.

Jobbkézzel történt vívás után a párbajt balkézrel folytatni vagy balkézrel történt vívás után a párbajt jobbkézrel folytatni csak akkor szabad, ha a párbaj harc képtelenségig megy s a vívók egyike kezén jelentéktelenül bár, de mégis olyan helyen sebesült meg, mely lehetetlenné teszi, hogy ugyanazzal a kézzel folytassa a párbajt.

141. §.

A vágásokat szabadkézzel háritani vagy feltartani szigorúan tilos. Ha ezt a tilalmat a vívófelek egyike megsérténi, a segédek intsék meg, azzal, hogy a szabálytalanság ismétlése esetén a párbajt beszüntetik s az esetről jegyzőkönyvet készítenek.

142. §.

Viadal közben az ellenfél fegyveres kezét, testét vagy karját megragadni szintén szabályellenes dolog.

Ha a vívófelek egyike ezt tenné, a segédek szigorúan utasítsák rendre. Ismétlés esetén a viadalt azonnal be kell szüntetni s a segédek a párbajszabályok megsértéséről jegyzőkönyvet kötelesek készíteni.

143. §.

Lefegyverzett vagy elesett ellenfél ellen sem a támadást folytatni, sem vágást alkalmazni nem szabad. A vívó lefegyverzett akkor, ha a kard a kezéből kiesik vagy abban láthatólag már nem elég erősen áll, úgy, hogy azzal sem nem támadhat, sem nem védekezhetik. A segédek ilyen esetben a viadalt megállítani kötelesek, de a párbaj később folytatható.

(Magától értetődik, hogy egy vívás-technikailag szabályszerű lefegyverzéssel együttesen használt vágás, mely oly villámgyorsan esik, mintha egy tempóban menne a lefegyverzéssel, kifogás alá nem eshetik. Itt csak azokat a támadásokat és vágásokat kárhoztatjuk, melyeket észrevehetőleg már az ellenfél lefegyverzése vagy elesése után intéz ellene a másik fél. Ha a vívó elejti kardját, segédeknek kötelessége azt fölvenni s a felülnek ismét átadni.)

144. §.

Ha valamelyik vívófél megsebesül vagy a segédek észreveszik, hogy egyik részről sebesülés történt, a párbajt azonnal félbe kell szakítani.

Sebesülés esetén a párbajföltételektől függ, folytatni kell-e a viadalt, vagy sem. Ha a sebesülés könnyű s a föltételek azzal megelégszenek, az úgy lovagias úton be van fejezve. Ha azonban a föltételek súlyosabbak s esetleg harc képtelenségre szólnak, a párbaj mindaddig folytatódik, míg a segédek — az orvosok véleménye alapján — a harc képtelenséget meg nem állapítják.

145. §.

Ha a párbajt az egyik fél megsebesülése folytán

kardját vagy olyan mozdulatot tesz, mely arra enged következtetni, hogy a párbajt folytatni akarja, a segédek őt ebben a szándékában megakadályozni és erőlyesen rendreutasítani kötelesek.

Abban az esetben, ha a megsebesült reárohan ellenfelére, vagy pedig a sértetlen fél — az *Allj!* vezényszó dacára is — folytatja előnyomulását vagy támadását a megsebesült fél ellen, a segédek, saját életük kockáztatásával is, a párbajt megállítani és az ügyet befejezettek nyilvánítani kötelesek. Az esetről, mely egyike a leg súlyosabb szabálytalanságoknak, a segédek jegyzőkönyvet készítenek, mely a tényállást híven adja elő.

Ha pedig ez a szabályellenes eljárás az ellenfél súlyos megsebesülését, esetleg halálát okozta volna, a segédek a bűnös fél ellen haladéktalanul tegyék meg a szükséges törvényes lépéseket.

Ugyanez a kötelezettség hárul a segédekre, ha a vívófelek valamelyike a párbajföltételek vagy a párbajcodex egyéb rendelkezéseit megszegi s ez által ellenfelét megsebesíti vagy megöli.

146. §.

Ha a vezetőség vagy a többi segéd a párbajt bármilyen okból is megállítja, a felekhez legközelebb álló segédek lépjenek azonnal a vívók mellé, válasszák el őket egymástól s kardjaikat vegyék ki a kezükből.

(Vívás közben a felek igen természetesen izgatottak s ebben az állapotukban sokszor hajlandók szabálytalanságok elkövetésére. Azért vannak mellettük a segédek, hogy ezt megakadályozzák. Erre nézve legtanácsosabb, ha a segédek közvetlenül a párbaj félbeszakítása után, azonnal a vívóvonalba lépnek, szemben a felekkel s elveszik tőlük a kardokat. Így, az ellenfelek között állva, várják be aztán a vezetőség további rendelkezéseit. Abban az esetben, ha valamennyi segédnek vissza kellene vonulniok tanácskozássra, az orvosok állnak az ellenfelek közé, nehogy azok fegyvertelenül is elragadtassák magukat a párbaj színhelyén váratlan eseményeket provokáljanak.)

147. §.

Ha a segédek valamelyike bármely okból a párbaj félbeszakítását szükségesnek tartaná, például észreveszi, hogy az ellenfelek a viadalban kifáradtak vagy az egyik fél váratlanul rosszul lett, hirtelen magasra emeli a kardját. Ha az ellenfél valamelyik segédje egyetért vele, helyeslő feleletül ez is felemeli a kardját s egyidejűleg harsány hangon *Allj!*-t kiált.

(Ha a párbaj zárt helyiségben történik és az ellenfelek egyike falhoz szorul, ez az ő hibája lévén, a segédeknek egyike sem szabad a párbajt félbeszakítani. Hasonlóan szabályellenes dolog s az ellenfél önkényes megakadályozását képezi a megkezdett támadás keresztülvitelében, ha a segédek, szabályszerű vívás közben, a saját felük ellen irányított vágásokat felfogják. Ez csak akkor jogosult, ha az *Allj!* vezényszó már elhangzott.)

148. §.

Szünetek alatt (lásd 95. §.) a segédek beszélgethetnek ugyan saját felükkel, de a viadalra nézve semmiféle tanácsot nem adhatnak nekik.

(A lovagias elintézés méltósága méltán megkívánja, hogy a párbaj színhelyén semmiféle hangosabb beszélgetés ne zavarja az ünnepélyes csendet. Ha tehát a segédek beszélgetnek is a saját felükkel, lehetőleg csendesen beszélgessenek s a viadalra nézve minden kritikától vagy tanácstól őrizkedjenek. A vívófelek maguk vegyék észre ellenfeleik esetleges gyöngéit, semmi szükség rá, hogy segédek figyelmestessék őket azokra. Ez különben nem is lenne lovagias dolog, mert a segédeknek tudvalevőleg mindkét féllel szemben ugyanazal a tisztelettel, pártatlansággal és erőlyességgel kell eljárniok.)

149. §.

Ha a párbajt félbeszakítás után tovább folytatják, az ellenfelek és a segédek kötelességei ugyanazok, mint az első összecsapás előtt. A segédek ugyanis helyekre

vezetik a vívőfeleket s a vezetőségéd békítési kísérlete után, a szokásos vezényszavak felhangzanak.

150. §.

Ha a párbajt félbeszakítják s olyan akadályok merülnek föl, melyeket a segédek rövidesen el nem intézhetnek, a párbaj folytatása egy későbbi órára, esetleg másnapra is kitűzhető. Ilyen határozathoz azonban az összes segédek beleegyezése szükséges.

151. §.

A párbaj véget ér, mihelyt a legkisebb sebesülés történt, feltéve, hogy a párbajfeltételek nem kötötték ki a párbajnak harcképtelenségig való folytatását.

Ha a párbaj, a feltételek szerint, harcképtelenségig megy, azt mindaddig folytatni kell, míg a megsebesült fél harcképtelenné nem nyilvánítja önmagát, vagy az orvosok véleménye alapján, a segédek a harcképtelenséget meg nem állapítják.

152. §.

Ha a segédek a párbajt befejezettnek nyilvánítják, a vezetőségéd a határozatot külön is kihirdeti.

(A párbajt vezető segéd az összes segédek határozatát körülbelül a következő szavakban hirdeti ki:

„Uraim! Az összes segédek nevében ezennel kijelentem, hogy az önök között fölmerült ügyben a megsértett becsület lovagias úton elégtételt kapott.“

A vívőfelek erre kardjalkal tisztelegnek egymásnak és a segédeknek vagy ha már kardjalkat a segédek elvették tőlük, néma meghajlással üdvözlik egymást s az összes segédekkel.)

153. §.

Ha az ellenfelek, akik egymással párbajt vívtak, a vívadal után ki skarnának békülni, ezt a szándékukat előzőleg közlik a segédekkel.

Ha a békülésnek egyik fél részéről sincs akadálya, a felek a párbaj színhelyén, az összes segédek előtt kibékülnek.

Abban az esetben, ha a segédek, mindkét fél hozzájárulása alapján, elhatározzák az ellenfelek kibékítését s az egyik fél a párbaj után azt indokolatlanul visszautasítaná, vagyis segédeit nyilvánosan megszégyenítené, lovatatlan eljárása legföljebb a saját segédeit, az ellenfelet azonban egyáltalában nem érintheti.

(A lovagias elégtételadásnak eszménye, hogy az ellenfelek, miután eleget tettek a becsület követelményeinek, kibékülve hagyják el a párbaj helyét. Ugyanazért mindent kövessenek el a segédek, hogy az ellenfelek, ha a párbaj előtt nem is akarnak róla tudni, párbaj után kibéküljenek. Különösen ideális és lovagias eljárás, ha a sértő, miután az elévetett sértésért elégtételt már adott, akár megsebesült a párbajban, akár nem, bocsánatot kér ellenfelétől.)

Valahány ilyen esetet ismerünk följegyzéseinkből, azok mindig mély hatással voltak mind az ellenfélre, mind a segédekre. A sok közül csak két példát említtünk: F. E. előkelő fiatalember egy ízben megsértett egy nőt, akiről csak később tudta meg, hogy G. K. — egy általánosan ismert 1848—49-iki honvédtábornok fiának — menyasszonya. Az ellenfelek pisztolypárbajjal intézték el ügyüket, 35 lépés távolságból, 5—5 lépés közeledéssel, két golyóváltással. G. K., aki biztos pisztolyövé hírcben állott, mind a kétszer erősen célba vette ellenfelét, de elhibázta. F. E. is mind a kétszer élt lövésjogával, de szintén eredmény nélkül. A párbaj után G. K. már távozni készült, mikor F. E. odament hozzá s így szólt: „Uram, én úgy érzem, hogy ezzel a két golyóváltással még nincs teljes befejezve az ügy, mely köztünk fölmerült. Kérem önt, bocsásson meg nekem azért az inzultusért, amelyet a menyasszony ellen intéztem s adjon nekem módot arra, hogy menyasszonyától is ünnepélyes bocsánatot kérhessek.“ G. K.-t annyira meghatotta F. E. lovagiassága, hogy könnyezve nyújtotta neki jobbját és megölelte. F. E. másnap ellenfele menyasszonyától is bocsánatot kért.

A másik eset pedig a következő: V. J., egy nagy naplap

főszerkesztője cikket közölt lapjában, amelyben „kétes kom-
pániának“ mondotta egy másik naplaj szerkesztőségét. A
megsértett szerkesztőség részéről csak br. P. K. munkatárs
jelentkezett, hogy a sértésért lovagias elégtételt kérjen. A
párba meg is történt kardra. Párba után V. J. ellenfeléhez
lépett s az összes segédek jelenlétében kijelentette előtte,
hogy amennyiben a nehezelt kifejezés őt sértette, azért bo-
csánatot kér. Az ellenfelek kibékölvé hagyták el a párba
színhelyét és mindenki érezte, hogy br. P. K.-ra nézve na-
gyobb elégtétel volt ez az utólagos bocsánatkérés, mint a
párba, melyet csak azért vívtak, hogy a társadalmi forma-
ságoknak eleget tegyenek.

A segédeknek azonban az ilyen esetekben fölülte óvato-
san kell eljárniok, nehogy megaláztatásnak tegyék ki a fele-
ket, ami újabb lovagias ügyet, vagy esetleg ügyeket is provo-
kálhatna. Például megtörténhetnék, hogy a sértett fél —
különösen, ha a párbaiban éppen ő sebesült volna meg —
ingerültségében visszautasítaná a bocsánatot kérő sértőt, akit
talán a legnemesebb és leglovagiasabb intenciók vezetnek,
mikor erre az engesztelő lépésre határozza el magát. Viszont
megtörténhetnék, hogy a sértő utasítaná vissza ellenfelét, aki
az ügy lovagias elintézésében teljes elégtételt találván, békül-
dés szándékkal jobbát nyújtaná neki. Ilyen visszautasítás min-
dig sértés volna nemcsak a visszautasított féllel, de a segé-
dekkel szemben is, akik esetleg maguk tanácsolták a fél-
nek, hogy kérjen bocsánatot.

Azért a segédek mindig még a párba előtt kérdezzék
meg a feleket, hajlandók-e a párba után egymással kibé-
kölni s ha igen, milyen formások mellett szándékoznak ezt
megtenni. Ha a felek hajlandók a békülésre, a segédek ezt
kölcsonösen közlik egymással és megállapítják, miképpen
történjék ez a kiengesztelődés. Ha azonban a felek vagy azok
egyike nem volnának hajlandók a békülésre, a segédek, min-
den további tárgyalás nélkül, térjenek a dolog fölött nap-
rendre.

Az illendőség hozza magával, hogy az ellenfelek, segé-
dek és orvosok, a párba színhelyéről való távozásuk alkati-
nával, kölcsonösen üdvözöljék egymást.)

154. §.

Ha az ellenfelek valamelyike, a párba-codex vagy
a párbaifölletelek megszégése következtében, a párba-
iban megsebesül vagy megületik, a segédeknek a tény-
állásról még a helyszínen jegyzőkönyvet kell készíteniök
s a bűnös ellen az illetékes büntetőtörvényszéknél ha-
lándéktalanul följelentést kell tenniök.

Ha azonban az ellenfelek valamelyike szabályszerű
viadalban sebesül meg vagy elesik, a segédek egyszer-
relen jegyzőkönyvet írnak az esetről s a párba szin-
helyéről azonnal eltávoznak.

(A bűnös ellenfél ellen maguktak a segédeknek kell első-
sorban eljárniok. Jelentkezniök kell az illetékes büntetőtör-
vényszék vizsgálóbírájánál s ott az esetet híven előadva, bün-
tető eljárást kell kérniök a bűnös ellen. A többi már a tör-
vényszék dolga.)

Más az eljárás, ha az egyik ellenfél szabályszerű viadal-
ban sebesült meg vagy esett el. Mindkét esetben jegyző-
könyvet kell készíteni a tényállásról. Ha a fél csak meg-
sebesült, segédei tartoznak gondoskodni róla, hogy azonnal
megfelel orvosi kezelése alá vétessék s azután hazaszállít-
tassék. Ha azonban a fél a párbaiban elesett, annak a se-
gédei az esetet az illetékes büntetőtörvényszéknél vagy
rendőrségnél azonnal kötelesek bejelenteni, hogy a törvény-
szék a szükséges helyszíni szemle iránt intézkedhessék. A
holttestet a helyszíni szemle megtörténtéig érintetlenül kell
hagyni, ugyanazon a helyen és helyzetben, ahogyan elesett.
A holttest eltakarítása iránt azután a hatóságok intézked-
nek.

Halálos párba esetén legtanácsosabb, ha az életben
maradt fél maga jelentkezik vallomástételre az illetékes
büntetőtörvényszéknél vagy a rendőrségnél. A fél jelent-
kezése esetén az összes segédeknek és orvosoknak becsü-
letbeli köteleességük szintén jelentkezni, hogy a párba sza-
bályszerűségéről törvényes tanúságot tegyenek.)

155. §.

A karpárba, amelynek föltételei között a szúrás is megengedett, a szúrás nélküli párbajok szabályai szerint megy végbe, azzal a különbséggel, hogy viadal közben nemcsak vágni, de szúrni is szabad.

Szúrás által történt sebesülés esetén, a párbaj csak az összes segédek s a megsebesült fél beleegyezésével folytatható.

(Ez igen természetes, A szúrás erejének és hatásának illetékes bírása nem lehet más, mint az, aki a szúrást kapta. Csak ő tudja megítélni, megvan-e még a harcképessége a párbaj folytatására vagy sem. Ha a megsebesült fél elég erősnek érzi magát, úgy különösen súlyos sértés esetén — csekélyebb jelentőségű sértésnél a segédek ügyesen engedik meg a szúrás — a párbajt folytatni kell. De ha a fél kívánna is a folytatást, a segédek azonban észrevénnék, hogy nagy vérvesztése van s a párbaj folytatása esetleg katasztrófát idézhetne elő, közös megegyezéssel és a saját felelősségükre, — a párbajt befejezettek is nyilváníthatják).

156. §.

Az épée (párbajtőr) párbajt, melyet Magyarországon nem használatos fegyverekkel vívnak, a segédek mindenkor visszautasíthatják.

(Budapesten egy tekintélyes országgyűlési képviselőkből összeállított fegyverbírósg, amelynek egy épée-párbaj megtarthatósága fölött kellett végérvényesen döntenie, kimondotta, hogy az épée — párbajtőr — mint nálunk szokatlan fegyver, mindig visszautasítható).

II.

A pisztolypárbajok és azok szabályai.

157. §.

A pisztolypárbajnak Magyarországon három szokásos formája van:

- a) pisztolypárbaj közeledéssel (avance);
- b) pisztolypárbaj meghatározott helyről;
- c) pisztolypárbaj vezényszóra vagy jelre.

(A pisztolypárbaj valamennyi párbaj közt a legveszélyesebb. De azért koránt sem szabad még elvben sem kimondani, hogy bizonyos sértések csak pisztollyal intézhetők el, mint azt igen sokan tévesen hiszik. A karpárbaj éppen olyan életveszélyes, mint a pisztolypárbaj. A kard elé kiállani nem kevesebb bátorság kell, mint szembenézni a pisztoly csövével. Sőt a személyes bátorságnak sokszor több szerepe van a kard-, mint a pisztolypárbajoknál.

Bármilyen veszedelmes is a pisztolypárbaj, gyakran megtörténhetik, hogy a háromszori golyóváltás is sebesülés nélkül végződik. A karpárbajnál ez az eset úgyszólván kizárt. Nagyon komoly ügyekben azért, ahol már a sértés természete is megköveteli, hogy valamelyik fél részéről sebesülés történjék, sokkal inkább ajánljuk a karpárbajt, teljes harcképtelenségig és esetleg szúrással, mint a problematikus eredményű pisztolypárbajt.

A fegyverválasztás joga tudvalegölég mindig a sértett felet illeti meg. Ha a sértett fél tehát karpárbajjal akarja elintézni az ügyét, a sértőnek soha sincs joga ezzel szemben pisztolyt követelni. Akár maga a sértő fél, akár segédei állanak elő ilyen követeléssel, azt mindenkor vissza kell utasítani. A sértett fél ellenben teljes joggal követelheti a pisztolyt s a sértés minősége szerint, esetleg meghatározhatja a párbajföltételeket és a távolságot is).

158. §.

A pisztolypárbaj símacsövű vagy vontesövű pisztolyokkal vívható. Kevesebb súlyos esetekben vontesövű pisztolyokat lehetőleg mellőzni kell.

(A pisztolypárbajok legfontosabb kérdése a fegyverek minősége, melyeket a viadalnál használni fognak. A segédeknek legelsősorban is erre nézve kell megállapodniok. A pisztolypárbaj szabályai megengedik ugyan a vontesövű fegyverek használatát s e tekintetben elismerik a sértett fél jogait, miután azonban ilyen esetekben a súlyos sebesülés

csaknem mindig bizonyos, lelkiismeretes segédeknek el kell menniök a végsőkig, hogy a sértett fél engedékenységre bírják. Különösen kötelessége ez a segédeknek akkor, ha nem valamely súlyos természetű sértésről van szó. Ha a sértett síma pisztolyokat kíván, a sértő segédel vontasövű pisztolyokat nem ajánlhatnak fel. Ez a párbaj súlyosbítása volna, amelyhez a sértőnek nincs joga. Vigyáznok kell a segédeknek arra is, hogy a pisztolyoknak mozgatható célgombjaik ne legyenek. Ez az ellenőrzés idegen ellenféllel és segédekkel szemben különösen ajánlatos, nehogy annak elhanyagolása miatt valamely végzetes visszaélésre nyíljék alkalom.

A párbajfegyverek, melyeket mindig a segédeknek kell beszerezniök, *a viadalek előtt teljesen ismeretlenek legyenek.* Ha a párbajföltételek megengedik, hogy a párbajt a sértett fél által ismert pisztolyokkal vívják meg, a fegyvereket akkor is még a párbaj előtt át kell adni a segédeknek, hogy azokat megvizsgálhassák, megfelelőnek-e az előírt követelményeknek. A fegyvereket különben csak a párbaj színhelyén és csak az utolsó pillanatban szabad átadni a feleknek. Erre különösen felhívjuk a segédek szigorú figyelmét, nehogy csupa feledékenységből alkalmat nyújtsanak a feleknek valamelyes szabálytalanság elkövetésére, mely eredményében esetleg végzetes lehetne.

A pisztolyokat rendszerint a vezetőségéd vagy az egyik segéd szokta tölteni, az összes segédék jelenlétében; a segédek azonban puskaművelés is tölthetnek. A töltés egyenlőségét töltővesszővel kell megmérni. A gyutascs föltevésénél vigyázni kell, hogy az úgynevezett „csütörtök” elkerültesse. Töltés után a pisztolyokat be kell csomagolni és lepecsételni. A pecsétnyomót az ellenségéd veszi magához. A csomagot azután a helyszínén s az összes segédek ellenőrzése mellett kell felnyitni. Ha a felek a sértett fél pisztolyait használják, a töltést is ők maguk végezhetik, de mindig egyegy ellenségéd ellenőrzése mellett. Ilyen esetekben a töltés mértékét a segédek határozzák meg. Ha a segédek a fegyvereket nem ismerik, megtagadhatják a felektől, hogy ők töltsenek.)

159. §.

Az ellenfelek közötti távolságot, a sértett fél kívánságát lehetőleg tekintetbe véve, a segédek közös megegyezéssel állapíthatják meg.

A távolság nem lehet kisebb 15 (tizenöt) lépésnél, illetőleg 12 méternél, szintűgy nem lehet hosszabb 50 (ötven) lépésnél, illetőleg 40 méternél.

Ha a segédek a távolságra nézve megegyezni nem tudnának, úgy a vitás különbséget vagy megfélemez vagy pedig arra nézve fegyverbírótság ítéletét kell kikérniök.

(A távolságot egyszerű sértés vagy gyalázás esetén mindig a segédek közös megegyezéssel határozzák meg. A sértett fél esetleges kívánságát a segédek figyelembe vehetik, de nem tartoznak vele. Egyetlen egy eset van, amikor a sértett fél határozza meg a távolságot is, ha tudniillik tetteleges sértés vagy családi élet tekintélye ellen intézett támadás esete forog fenn. A sértett fél ez esetben feltétlen joggal rendelkezhetik.)

A pisztolypárbajoknál szokásos legnagyobb távolság 50 lépés, a legkisebb távolság pedig 15 lépés; egy-egy lépést 75 centiméterrel számítanak, mint a katonaságnál. *A távolság sem nagyobb, sem kisebb semmi körülmények közt nem lehet.* Ha valamelyik fél segédel esetleg olyan ajánlatot tenének, mely nagyobb vagy kisebb távolságot célozna, az ellenfél segédel azt, mint a párbaj-codex rendelkezéselbe ütközött visszautasítani s az esetet jegyzőkönyvbe venni kötelesek.)

160. §.

A párbaj színhelyét és az ellenfelek felállási helyét a segédek közös megegyezéssel jelölik ki. Amennyiben a segédek netalán megegyezni nem tudnának, a sértett fél választ a helyek közül.

(A párbaj színhelyének és az ellenfelek állóhelyének megválasztása nagy figyelmet és körültekintést igényel a segédek részéről. Legelsősorban jól meg kell vizsgálni a színhelyet, hogy az egyenes legyen, nehogy az egyik fél maga-

sabb helyen álljon, mint a másik. Ha fűyes helyet választotak volna ki, figyelemmel kell lenni arra, hogy a fű derékon felül ne takarja az ellenfelek testét. Vigyázni kell továbbá, hogy az ellenfelek szembe ne álljanak a nappal vagy széliránnyal, mert ez akadályozná őket a célzásban; szintűgy, hogy az ellenfelek mögött ne legyen fal, vastag fa vagy olyan egyéb háttér, melyből a fél alakja, mint alkalmas célpont, kiemelkedhetnék. A segítőknek általában becsületbeli kötelességük mindent úgy intézni, hogy abból sem az egyik, sem a másik félre nézve valamelyes igazságtalan előny vagy hátrány ne származzék.)

161. §.

Minden kétséget kizárólag meg kell állapítani a segítőknek, hogy hány golyóváltás történjék, illetőleg, hogy hányadik golyóváltás után fogják a párbajt — *esetleg sebesülés nélkül is* — feltétlenül befejezni.

Háromnál több golyóváltást megállapítani sohasem szabad. Szintűgy sohasem szabad elhatározni a segítőknek, hogy a párbaj *sebesülésig* folytatassék.

(Rendszerint csak egy golyóváltás szokott történni, amelyet a segítők azután — a sértés mértéke szerint — a távolságnak kisebbre vagy nagyobbra való megállapításával azoktak szigorítani vagy enyhíteni. Háromnál többször a legkomolyabb esetekben sem tölthetnek a segítők a akkor be kell szüntetni a párbajt, ha sebesülés nem is történt.

Lelkiismeretes segítőknek természetesen mindig arra kell törekedniük, hogy a párbaj veszélyességét lehetőleg kisebbítsék vagy legalább enyhítsék. A párbaj-codex azért ad nekik — kisebb jelentőségű sértések esetén — diszkreciónak rendelkezőt jogot a golyóváltások számának és a távolságnak megállapítása tekintetében, Humánus gondolkodású segítők érvényesíteni is szokták ezt a jogukat, akként, hogy ha például a golyóváltás kérdésében nem is szelidíthetnek a párbaj föltételein, a távolságot igyekeznek meghosszabbítani vagy pedig megfordítva, a távolság rövidségét kevesebb golyóváltással ellensúlyozzák. De van a párbaj enyhítésére számos más mód is, amelyet jóakarató és találfényes segítők

deknek rendszeren a helyzet sugalmaz. Így, hogy egy példát szolgáltsunk, utalunk Andráskay tüzérhadnagy és Püspöky huszárfőhadnagy pisztolypárbájára, mely 1889 február 25-én ment végbe Budapesten. Ennél a párbajnál az egyik segéd, Wolfner Tivadar akkor tartalékos hadnagy találfényessége mentette meg az egyik fél életét. Az ellenfelek egy súlyos sértés miatt pisztolypárbajt vívtak. Föltételek voltak: vontesővű pisztolyok, háromszori golyóváltás 25 lépés távolságról, 5—5 lépés közeledéssel. Szigorú téli idő lévén, Wolfner azt indítványozta, hogy a felek kivételesen fönntarthatassák tisztli sapkájukat, amit a segítők minden ellentmondás nélkül el is fogadtak. Mindjárt az első golyóváltásnál Andráskay tüzérhadnagy golyója talált, de miután golyó nem érte el az ellenfél testét, hanem csak kabátján hasított végig, a párbajt folytatták. A második golyóváltásnál Andráskay hadnagy szintén talált, ezáltal azonban fejbőlötte ellenfelét. A megsebesült Püspöky fejéhez kapott, de továbbra is állva maradt a helyén. Mikor az orvosok hozzáfuttek és megvizsgálták, konstatálták, hogy a golyó fejbe találta ugyan, de miután *tisztli sapkájának ellenzője* útjában volt, már csak meggyengült erővel sértette meg a homlokát. Szóval az egyik segéd ötlete Püspökyt a biztos haláltól mentette meg.)

162. §.

Ha a segítők egynél több golyóváltást állapítottak is meg, a párbajt be kell fejezni, mihelyt az egyik fél — bárha könnyen is — megsebesült.

Kivételt csak az eset képez, ha a párbaj, a sértett fél kívánságára, harc képtelenségig megy. Ilyen esetben a párbaj — amennyiben ezt a golyóváltások meghatározott maximuma megengedi — mindaddig folytatódik, míg az egyik fél maga vagy a segítők harc képtelenségét nem konstatálják.

(Humánus szempontok is megkövetelik, hogy a párbaj, ha valamelyik fél megsebesült, azonnal befejeztessék, tekintet nélkül arra, hogy a segítők hány golyóváltásban állapodtak meg. Lovagias ellenfelek közt elvégre is nem az a

cél, hogy egymást megöljék, hanem, hogy a személyükön vagy becsületükön ejtett sérelmet fegyveres kézzel visszautasítsák s érte megfelelő elégtételt szerezzenek. A társadalom pedig, mely tagjait a sérelmek lovagias elintézésére kötelezi, mindenkor megfelelő elégtételt vesz a sértés mértékéhez képest szigorított párbajt, akár volt annak eredménye, akár nem.

Vannak azonban esetek, amikor nem ugyan a társadalom, de a sértett ellen elkövetett sértés súlyossága megköveteli, hogy a párbaj akármilyen kis sebesüléssel még ne fejeztessék be. Ezek a tetteges bántalmazás vagy a családi állás tekintélye ellen intézett támadások, amelyek jogot adnak a sértett félnek, hogy a párbajnak harcképtelenségig való folytatását követelje. Ha ilyen esetekben például az első golyóváltásnál valamelyes könnyebb sebesülés történne, a párbajt folytatni kell mindaddig, míg valamelyik fél harcképtelensége be nem következik s ezt a sebesült fél maga vagy segédei nem konstatálják. Három golyóváltás után azonban — ha a harcképtelenség nem is következett volna be — a párbaj pisztollyal semmi körülmények közt nem folytatható.)

163. §.

Ha az egyik fél valamely golyóváltásnál megsebesült, az ellenfélnek mindaddig helyén kell maradnia, míg a megsebesült félnek *ugyanabban* a golyóváltásban lövésjoga van.

(Ez a szabály különösen akkor nagy fontosságú, ha nem vezényszóra vagy jelre, hanem bizonyos meghatározott idő alatt, tetszés szerint lehetnek az ellenfelek. Ilyen esetben a megsebesült féltől nem lehet megvonni a jogot, hogy ellenfelére lőhessen. Erre különben több precedens van a párbajok történetében. A többi közt Erdélyben T. és B. grófok párbajánál történt 1843-ban, hogy T. gróf, megelőzve ellenfelét, azt mellbelőtte. B. gróf lerogyott a földre, de aztán összeszedve minden erejét, kezével befogta vérző sebé, földre állott s átkiáltott ellenfeléhez, aki éppen távozo

akart: „Mégdől, mert löni akarok!” T. gróf azonnal visszament helyére s nyugodtan várta a lövést. B. gróf rövid célzás után lőtt és T. gróf halva zuhant a porondra. A golyó szétzúzta a fejét.)

164. §.

Az ellenfelek a pisztolypárbaj föltételei szerint, tetszés szerint lehetnek, vagy pedig vezényszóra vagy jelre egyszerre kötelesek löni, kivéve, ha a sértett félé — a párbaj föltételei szerint — az első lövés joga.

Az első lövés joga csak akkor jöhet kérdésbe, ha az ellenfelek meghatározott (fix) helyről vívnak pisztolypárbajt. Ilyenkor, a sértés minőségére szerint, az első lövés joga a sértett felet illeti meg.

(A segédek rendszeren a pisztolypárbajnak azt a nemét szokták választani, amelynél a felek, bizonyos meghatározott idő alatt, tetszés szerint lehetnek. Ezt választják, mert tapasztalatok bizonyítják, hogy rendszerint egyik fél sem akar első lenni a lövésben s legtöbbször önkénytelenül előzi meg egyik a másikat. A „pisztolypárbajt vezényszóra vagy jelre”, amelynél mindkét fél egyszerre köteles löni, ritkábban választják a segédek, mert itt esetleg mindkét lövés találhat.

Az első lövés jogáról ennél fogva csak akkor lehet szó, ha az ellenfelek „meghatározott (fix) helyről” vívnak pisztolypárbajt. De ebben az esetben is méltán lehet vita tárgya a segédek közt, hogy az első lövés joga, melyik félre illesse. Némelyek feltétlenül elismerik a sértett fél jogát az első lövésre, tekintet nélkül a sértés minőségére s a távolság mértékére; mások ellenben azt vitatják, hogy a sértett félnek még súlyos sértések esetén sem kell megadni az első lövés jogát, hanem azt — tekintet nélkül a távolság mértékére — a sors döntésére kell bízni.

Kétséghívül leghelyesebben akkor járnak el a segédek, hogy ha mindig a sértés mértékét veszik kiindulási pontul s ennek alapján döntenek a kérdés fölött, — véleménykülönbség esetében pedig fegyverbírság döntését kérik ki.)

165. §.

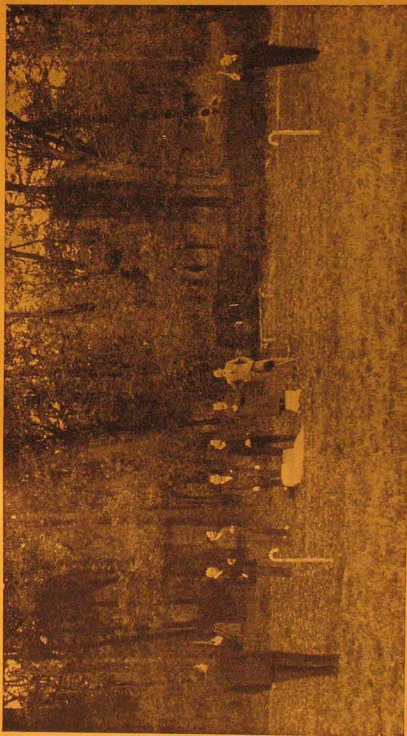
Az ú. n. „csütörtök", ha csak a segítők erre nézve külön meg nem állapodtak, a pisztolypárbaj valamennyi neménél lövésszámba megy.

(Ha a segítők a párbajfölitételek között azt határozták, hogy a „csütörtököt" nem tekintik lövésnek, gondoskodniok kell még a párbaj előtt, hogy az ellenfeleket a „csütörtök" esetére szükséges megfelelő számú gyutacsokkal ellássák, nehogy a felek golyóváltás közben időt veszítsenek a gyutacskeréssel. De golyóváltás közben életveszélyes is lenne a segítőknek a lövonalba vagy csak annak körébe is lépni, mert nincs kizárva az eset, hogy az ellenfél, aki esetleg már célzásban volt, nem veszi észre a közelbelépő segéd szándékát s éppen akkor lő, mikor a segéd a másik félhez lép. Az ilyen bonyodalmatok teljesen kizárhatják a segítők, ha a párbaj minden részletét előzőleg megvitatják s a szükséges előzetes intézkedéseket megteszik.)

166. §.

Az ellenfelek bármelyikének jogában áll ellenfelére nem löni. Ezt a szándékát azonban sem az ellenféllel vagy annak segédeivel, sem a saját segédeivel előzetesen közölni, sem a párbaj színhelyén észrevehetően nyilvánítani sohasem szabad.

(Az ellenfelek szabad akaratára van bízva a párbajban, reá akarnak-e löni az ellenfélre vagy sem. Senkit arra kötelezni nem lehet, hogy céiba vegye ellenfelét. De arra már igenis lehet kötelezni a feleket, hogy a párbajnál lovagias férfiúhoz méltóan viselkedjenek s mindentől, ami a félelemnek vagy gyávaságnak csak a látszatát is felkelthetné, gondosan őrizkedjenek. Ugyanazért, ha valamelyik félnek a nincs is szándékában az ellenfélre löni, ezt a szándékát a párbaj színhelyén észrevehetően semmiesetre se nyilvánítsa, mert ezzel megzavarhatná ellenfelét, — aki talán másképp gondolkozik s esetleg a legkomolyabb szándékkal állt ki a tüzdőtérre, — sőt problematikusá tehetné az utolsó pillanatban magát a párbajt is. Eltekintve attól, hogy az ilyen

Párbaj közeledéssel (avance)

Batról jobbra: Bessenyei György, Clair Vilmos, dr. Kincses István, dr. Karácson Aladár, dr. Hudoverning Dezso, Nőfőér Vilmos, Köczy Aladár és Hudoverning László, a Magyar Athletikai Club tagjai.

eljárás beledközik a párbajszabályokba, még a gyvaság vádját is méltán felkelhetné azzal szemben, aki a párbaj színhelyén így viselkednék.

Egészen más színe és hatása van a dolognak, ha az egyik fél tényleg azzal a szándékkal áll is ki a párbajra, hogy ellenfelére semmiesetre löni nem fog, de ezt a szándékát megtartja a maga titkának és sem az ellenfélnek és annak segédeinek, sem a saját segédeinek még csak sejtelmük sincs erről a szándékaról. Az illető azonban ebben az esetben, ha nem is az ellenfélre, de az ellenfél irányába köteles löni.

Az ilyen eljárás, főltéve, hogy az ellenfél már előbb lött és csak egy golyóváltás volt megállapítva, méltán tiszteletreméltó nagylelkűségnek volna tekinthető. Egészen másképp áll azonban a dolog, ha esetleg több golyóváltás volna megállapítva. Alig képzelhető, hogy találkozzanak segédek, akik ilyen előzmények után hajlandók volnának a párbaj folytatásába belemenni s illetőleg megengedni, hogy a további golyóváltásoknál felük egy védtelen ellenfélre lőjjen. Mert az a fél, aki már az első golyóváltásnál kétségbevonhatatlan jelét adta, hogy ellenfelére löni nem akar, a további golyóváltásoknál az ellenfélre nézve nem volna egyéb, mint egy védtelen cél-tábla, amit pedig a segédek — éppen a lovagiaság tekin-télye érdekében — semmi körülmények között meg nem engedhetnének. Legelőszérűbb ilyenkor az esetről jegyzőkönyvet készíteni, mely aztán a másik félre nézve a lovagias elégtételt jelenti.)

167. §.

Ha a vívófelek egyike, mielőtt a másik fél lövés-jogával élt volna, észrevehetően szándékosan a levegőbe lő, a segédek azonnal közbelépni s a viadalt félbeszakítani kötelesek.

A hibás fél erélyes rendreutasítása és figyelmeztetése után, hogy az ilyen eljárás a párbajszabályokba ütközik, pisztolyát újból meg kell tölteni.

A párbajt ebben az esetben újból meg kell kezdeni.

Ha ugyanaz a fél másodizben is szándékosan a

levegőbe löne, a segédek kötelesek a párbajt félbeszakítani, befejezni s az esetről jegyzőkönyvet készíteni.

Abban az esetben, ha az ellenfél, mielőtt még a segédek közbeléphetnének, szintén löne s a lövés esetleg sebesülést vagy halált okozott volna, a párbajt azonnal be kell fejezni s a jegyzőkönyvben, melyet a segédek az esetről készítenek, félreérthetetlenül meg kell jegyezni, hogy a győztes félnek nem volt előzetes tudomása arról, hogy ellenfele a levegőbe fog löni.

168. §.

A segédek a lövonaltól mintegy 20 lépésnyi távolságban s azzal párhuzamos irányban, egy és ugyanazon oldalon és úgy foglaljanak állást, hogy egymáshoz közelebb legyenek, mint az ellenfelek. Mindegyik fél oldalán egy-egy ellenség is álljon.

A segédek lelkiismeretesen, másodperces órával ellenőrizzék a párbajt.

Az orvosok a segédek mögött helyezkedjenek el.

(Hangsúlyoznunk kell ezen a helyen ismételve is, hogy a segédeknek arra kell törekedniük, hogy a reájuk bízott becsületűgy fegyveres ellentzésére a pisztolypárbajoknak lehetőleg legegyszerűbb neme választassék. Az egyszerűbb párbajt s annak föltételét mindig könnyebb lelkiismeretesen ellenőrizni, azonkívül az ilyen párbajoknál a segédek törvényes és becsületbeli felelőssége is jóval kisebb.)

Pisztolypárbaj közeledéssel (avance).

169. §.

A párbaj színhelyére érve, mind az ellenfelek, mind a segédek egymást udvariasan üdvözlölni kötelesek. A segédek és orvosok kölcsönösen be is mutatkozhatnak. Az ellenfelek ezalatt némán visszavonulnak és bevárják a segédek intézkedéseit.

(A segédek bemutatkozhatnak az ellenfélnek is. Ez épenséggel nem szabályellenes dolog. A fő az, hogy az ellen-

felek ne beszélgessenek. Ha ez mégis megtörténnék, a segédek erőlesen utasítsák őket rendre. Az ellenfeleknek egymásközt s a párbaj színhelyén történtetaláni megállapodásai a segédekkel szemfőle tekintetben sem kötelezik. Ha valamelyik félnek valami kérdezeni valója van az ellenfél segédétől, azt csak a saját segédei útján teheti. A segédek rendelkezéseibe a feleknek semmiféle beleszólásuk nincsen.

Az ellenfelek és segédek pontosan jelenjenek meg a párbaj színhelyén, nehogy egyik a másikra várakozni legyen kénytelen. A várakozási idő különben nem terjedhet tovább egy félóránál; ha ez az idő letelt, a megjelent fél és segédei eltávozhatnak. Erről a körülményről azonban jegyzőkönyvet kell készíteniük.)

170. §.

A párbajt a legidősebb vagy — a segédek közös megegyezésével — a párbaj intézésében leggyakorlatabbnak elismert segéd, esetleg egy, a segédek közös megegyezésével külön ez alkalomra fölkért pártatlan párbajvezető vezeti, a sértett fél idősebb segédjének közreműködése mellett. A többi segéd támogatja őket feladatuk teljesítésében.

Ha a párbaj vezetésére nézve a segédek egymás közt megegyezni nem tudnának, a párbajt a sértett fél idősebb segédje vezeti.

(A segédekkel a párbajvezetés kérdésében sohase vezessék mellékes szempontok. Fődolog az, hogy az illető párbajügyekben tapasztalt ember legyen. Rendelkezéseit amúgy is ellenőrzik az összes segédek.)

171. §.

A vezetőség, mielőtt további rendelkezéseit megtenné, az ellenfeleket felszólítani köteles, hogy béküljenek ki.

(A békítési kísérletet minden körülmények közt meg kell tenni, bárha ez a párbaj színhelyén legtöbbször csak formalitás, melynek jóformán soha sincs eredménye. Ha a

felek valamelyikének véletlenül mégis volna békülési szándéka, a segítők sohase beszélik le erről sem őt, sem az ellenfét, sőt inkább igyekezzenek a békülést előmozdítani.)

172. §.

A segítők kikeresik a párbaj céljaira legalkalmasabb helyet és lelkiismeretesen kijelölik a távolságot, amelynek két végpontján az ellenfelek felállanak. A helyek mindkét félre nézve lehetőleg egyenlők legyenek. Ha a helyek nem lehetnének egyenlők, a sértett felet illeti a választás joga.

Ha azonban a felek valamelyike félszemű vagy gyöngeszemű, az előnyösebb hely — föltéve, hogy nem ő a sértő fél — mindig őt illeti.

(Vigyázni kell, hogy az ellenfeleket nap és szél ellen ne állítsák föl, vagy pedig hátuk mögött fal vagy valami más háttér ne legyen, mely az illetőt, mint céltáblát állítaná az ellenfél elé.)

173. §.

Az ellenfelek közötti távolság 25—50 lépés. A segítők ezenkívül a lövonalon, mind a két állóhelytől befelé, a segítők által közös megegyezéssel megállapított párbajföltételeknek megfelelően 5—10 lépés távolságot mérnek ki s ezeknek végpontjait botokkal vagy zsebkendőkkel jelölik meg.

(Ezeket a botokkal vagy zsebkendőkkel megjelölt helyeket, a párbaj korlátjainak — bariéres — nevezik. Céljuk pedig az, hogy párbaj közben az ellenfelek közeledhessenek egymáshoz s ezáltal a köztük levő távolságot többé-kevésbé meg rövidíthessék. Az ellenfelek azonban csak a megjelölt korlátokig mehetnek előre, tovább egy lépést sem. Erre különben még a legkomolyabb esetekben sincsen semmi szükség. Mert ha például a távolság 35 lépés és mind a két fél teljesen igénybe veszi közeledési jogát, ami egyenkint 5—10, összesen 10—20 lépés, akkor az ellenfelek már csak 15—25 lépésre vannak

egymástól, 15 lépés távolság pedig tudvalevőleg minimális távolsága a pisztolypárbajoknak.

Hazánkban majdnem kizárólag a pisztolypárbajoknak est a nemét alkalmazták. A segítők azonban — sajnos — sokszor önkényesen eltérnek a párbaj-codex rendelkezéseitől s ahelyett, hogy a párbajt lehetőleg enyhíteni igyekezzenék, akárhányszor meggondolatlanul súlyosbítják. Igen sok esetet tudunk például, amikor a segítők 10—10 lépés közeledéssel joggal, 35 lépés távolságra állították ki az ellenfeleket. Eltekintve attól, hogy súlyosabb sértések eseteiben az ellenfelek amúgy is pontosan belőtt pisztolyokat vagy a sértett fél fegyvereit használják, s a párbajföltételek is rendszerint több golyóváltást állapítanak meg, az ilyen párbajok — mint sok szomorú eset bizonyítja — sokszor katasztrófával végződnek. Hány szerencsétlen áldozatot menthettek volna meg már a társadalomnak, ha a segítők mindig szigorúan és lelkiismeretesen alkalmazkodtak volna a párbaj-codex szabados tapasztalatokon nyugvó intézkedéseivel.)

174. §.

A fegyverek egy párból valók s az ellenfelek előtt teljesen ismeretlenek legyenek.

Súlyos esetekben a segítők közös megegyezéssel megengedhetik, hogy a sértett fél saját, általa tehát már ismert fegyvereivel történjék meg a párbaj.

(A sértett fél által ismert pisztolyok használatát a segítők csak nagyon kivételes és súlyos esetekben engedjék meg, mert az ilyen pisztolyokkal vívott párbajok csaknem mindig végzetes következményekkel járnak.)

175. §.

Tetteleges bántalmazás vagy a családi állás tekintélye ellen elkövetett sértés esetében, a sértett félnek joga van a saját pisztolyát használni, köteles azonban — segítői útján — annak párjával az ellenfelet megkínálni.

A sértő fél az ajánlatot elfogadni tartozik.

176. §.

Ha a sértett fél saját és általa ismert pisztolyaival történik meg a párbaj, a sértett fél azokat legalább néhány órával a párbaj előtt a segédeknek átadni köteles, hogy azok a fegyvereket megvizsgálhassák, megfelelnek-e teljesen a párbajszabályoknak és párbajföltételekben előírt követelményeknek.

A párbaj színhelyére a sértett fél valamelyik segédje viszi el a fegyvereket.

177. §.

Ha a segédek abban állapotok meg, hogy a párbajt a sértett fél saját és általa ismert pisztolyaival vívják meg, a párbaj színhelyén a sértő fél választ a pisztolyok közül.

178. §.

A párbajnál használandó fegyvereket néhány órával a párbaj előtt a segédek töltik vagy az összes segédek jelenlétében hivatásos puskaművessel töltetik meg.

(A segédek a fegyverek megtöltésénél nagy óvatossággal és szigorú pontossággal járjanak el, nehogy a töltések egyenlőtlenek legyenek. Leghelyesebb, ha először az egyik fél, aztán a másik fél segédei töltenek, az ellenségek jelenlétében és ellenőrzése mellett. Mindkét fegyver töltését ugyanazzal a töltővesszővel lelküismeretesen meg kell mérni, hogy a töltések teljesen egyenlőek legyenek. Igen ajánlatos, hogy a segédek lehetőleg ne a helyszínen, hanem néhány órával még a párbaj előtt maguk közt végezzék el a fegyverek töltését, esetleg mindnyájuk jelenlétében puskaművesssel végeztessék. Azután a fegyvereket lepecsételve kell a párbaj színhelyére vinni. Ennek az eljárásnak kettős előnye van: a segédek nagyobb figyelmet és több időt szentelhetnek ennek a fontos kötelességnek s azonkívül nem kell várni az ellenfeleket, ami kínos dolog.)

179. §.

A segédek felhívják a feleket, vessék le a felső kabátjaikat, első kabátjaikat és mellényüket, hogy az ellenségek megvizsgálhassák őket, nincs-e ruhájukban vagy ingük alatt valamelyes olyan kemény tárgy, mely a golyót felfoghatná vagy gyöngíthetné.

A vizsgálat megtagadása egyértelmű a párbaj megtagadásával.

(Az ellenfelek lehetőleg sötét ruhában jelenjenek meg a párbajnál. Hogy minden egyenlőség elkerültesse, a segédeknek legyen gondjuk rá, nehogy például az egyik fekete, a másik világosszürke ruhában menjen oda. A télikabátokat, őszi vagy tavaszi kabátokat természetesen le kell tenni.

A kabátot és mellényt azért kell levettetni a felekkel, hogy az ellenségek minden kétséget kizárólag meggyőződ-hessenek róla, hogy ruhájukban semmi olyan kemény tárgy nincs, mely a lövésnek esetleg ellentállhatna. Az órát, ékszereket, pénzt, pénztárcát s általában mindent, ami a zsebekben van, ki kell tenni. A vívófelek ezután ismét felvehetik ruhájukat.

A ruhák megvizsgálását lehetőleg gyorsan ejtsék meg a segédek, hogy a feleknek ne kelljen várakozniuk.

Sokszor a segédek nem ejtik meg ezt a vizsgálatot, hanem egyszerűen megelégednek azzal, hogy a felek *becsületességükre* jelentik ki, hogy a ruhájukban nincs olyan tárgy, mely a golyónak ellentállhatna. Igaz ugyan, hogy a becsületész lovagias emberek közt egyértelmű az eskü szentségével és erejével, de a segédeknek mindig arra kell gondolniuk, hátha a felek nincsenek tisztában azzal, mi mindent értenek a párbajszabályok „kemény tárgy” kifejezése alatt. Megtörténhetik, amint meg is történt már, hogy a felek jóhiszeműleg becsületességüknek adták, hogy nincs náluk semmiféle kemény tárgy. Pedig volt. A segédek megelégedtek a nyilatkozattal s felállították a feleket: Sz. orvostanhallgatót és T. ügyvédjelöltet. Az első golyóváltás után T. összeesett. Mikor a segédek és orvosok odafutot-

tak hozzá, csodákorra látták, hogy a jobb csapóján erő zúzóda van, de a golyó nincs sehol. Csak később jöttek nyitjára a rejtőlynek. A golyót felfogta egy nagy ezüst talér, melyet T. a mellénye jobb zsebében állandóan mint talizmánt hordott magával. A segédek természetesen kérdőre vonták T.-t, hogy miért adta olyan könnyelműen becsület-szavát s ő azzal mentette magát, hogy fogalma sem volt róla, hogy az ilyen apró tárgyak megtartása is szabályellenes.

Ez az eset is újabb bizonyítéka annak, mennyire szükséges, hogy a segédek jól ismerjék a párbajszabályokat s azokhoz feltétlenül ragaszkodjanak. Mikor kötelességet kell teljesíteni, nem szabad okoskodni.

Itt még csak azt kívánjuk megjegyezni, hogy a kalapot vagy sapkát az ellenfelek szintén letenni kötelesek, hacsak a segédek közös megegyezéssel meg nem engedik annak megtartását. Ez különben nem ütközik a párbajszabályokba.

Nagyon ajánlatos végül a kabátok gallérját felfürni, nehogy a fehér inggallér, esetleg a sötét nyakkendő alkalmas célpontul szolgáljon az ellenfélnek. Ez azonban nem kötelező s a felek tetszésére van bízva.)

180. §.

Miután a segédek a vívófeleket helyeikre vezették, a vezetőség felolvassa előttük a párbajfűtleteket s figyelmezteti őket, hogy lovagias kötelességük azokhoz szigorúan és becsületesen alkalmazkodni. Egyszermind tudatja velük a vezényszavakat s azok sorrendjét, melyeket a párbajnál használni fog.

Ha az ellenfelek vagy a segédek valamelyike az utolsó pillanatokban váratlanul nehézségeket támasztana, azokat a segédek a párbaj színhelyén azonnal intézzék el.

(A párbajfűtleteket nem éleszóval kell előadni, hanem mindig *felolvasni* s a segédek esetleges külön megállapodásait a párbajra nézve az ellenfeleknek figyelmébe ajánlani.)

181. §.

A vezetőségéd különös hangsúlyozással köteles figyelmeztetni az ellenfeleket, hogy csak két vezényszót fog használni: *Vigyázz!* és *Előre!*

Ez utóbbi vezényszó elhangzása előtt az ellenfelek sem a közeledés, sem a célzás, sem a lövés jogát igénybe nem vehetik.

182. §.

A vezetőségéd a fegyvereket csak közvetlenül a párbaj előtt adhatja át az egyik segéd által az ellenfeleknek, ő maga pedig ugyanakkor a vívók közé lép, hogy azok a vezényszó előtt véletlenül ne löhessenek.

Az ellenfelek, mielőtt átvették a fegyvereket, azok csőveit lefelé fordítják s úgy várják be a vezetőségéd vezényszavait.

(A segédek a fegyvereket mindig leeresztett kakasokkal adják át a feleknek, nehogy valami véletlenségből azok idő előtt elsüljenek. Azt is magyarázzák meg nekik, hogy mikor az *Előre!* vezényszó elhangzik, kakasalkat ne arrafelé húzzák föl, ahol a segédek és orvosok állanak, hanem forduljanak a másik oldalra. Hogy mennyire szükséges ez a figyelmeztetés, csak egy példával illusztráljuk. Vác határában, a cselőtei erdőben, pisztolypárbajt vívtak Cs. városi tanácsnok és B. hírlapíró. A vezényszó elhangzása után Cs. éppen arra fordult, hogy felhúzza pisztolya kakasát, amerre a segédek és orvosok álltak. Eszrevén magát, éppen a másik oldalra akart fordulni, mikor a már felhúzott kakas hirtelen lecsapódott és pisztolya elsült. A golyó szerencsére nem talált, de közvetlenül az egyik párbajorvos lába előtt fűrődött a földre.)

183. §.

A segédek a lövonallal párhuzamos irányban, egy és ugyanazon oldalon, a lövonall magasságában, kb. 20 lépésnyi távolságban foglalnak állást. (Lásd 168. §.)

Az orvosok a segédek mögött helyezkedjenek el.

(A segédek, mielőtt elfoglalták helyeiket, természetesen jó távol a lövonaltól, mielőtt megkezdik a párbajnak szen-

teljék és lehetőleg valamennyien másodperces órával a kezükben, szigorúan és lelkiismeretesen ellenőrizték annak lefolyását.)

184. §.

Miután a segédek minden előírt formalitással készen vannak, a vezetőségéd a lövonalból helyére siet és minden késedelem nélkül, harsány hangon adja meg a vezényszavakat: *Vigyázz!* s néhány másodperccel később: *Előre!*

185. §.

Az *Előre!* vezényszó elhangzása után a vívófelek felhúzzák pisztolyaik kakasát és csövükkel fölfelé tartva a fegyvereket, egyenes vonalban, tetszés szerint közeledhetnek egymás felé. Menetközben, ha tetszik, megállhatnak, álló helyen célozhatnak és löhetnek vagy anélkül, hogy lőttek volna, tovább is mehetnek, egészen a megjelölt korlátig, amelynél azonban minden körülmények között megállni kötelesek. *A korlátot túl lépni sohasem szabad.*

A vívófelek ennél fogva, a meghatározott lövésidőn belül, akkor és onnan löhetnek, amikor és ahonnan nekik tetszik. Löhetnek tehát az állóhelyről, minden közeledés nélkül; esetleg közeledhetnek s a megjelölt korlát vonalán belül, annak bármely pontjáról, sőt egészen a korlát mellől is löhetnek.

Aki célozni és löni akar, annak meg kell állania. Közeledés közben sem célozni, sem löni nem szabad.

Ha az egyik fél egészen a korlátig is közeledett, hogy onnan tegye meg lövését, a másik fél, föltéve, hogy még nem hagyta el állóhelyét, a lövést ott bevárhatja. Kényszeríteni az ellenfélt sohasem lehet, hogy ő is közeledjék.

186. §.

Ha valamelyik fél már lőtt, az illetőnek ugyanazon a helyen, ahonnan lőtt meg kell állania s az ellenfél lövését teljesen mozdulatlanul kell bevárnia. Az ellenfélnek a meghatározott lövésidőn belül joga van akár egészen a korlátig is közeledni s onnan löni.

Ha a fél megsebesült, egy perc áll rendelkezésére a közeledésre és válaszlövésre. Ha azonban a sebesülés súlyos vagy a fél annak következtében összeesett, két percig van még lövésjoga.

Ha az egy, illetőleg két perc elmult, a segédek a lövést esetleg a saját életük veszélyeztetésével is megakadályozni kötelesek.

187. §.

Valamelyik fél megsebesülése esetén, a párbaj — a megállapodások s a megsebesült fél kívánsága dacára is — csak akkor folytatható, ha a segédek és orvosok a sebesültet egyértelműleg harc képesnek nyilvánítják.

188. §.

Az ú. n. csüttörtök, ha erre nézve semmi más megállapodás nincsen, lövésnek számít.

189. §.

Ha egyik lövés sem talált s a megállapodások csak egy golyóváltásra szóltak, a párbajt befejezettnek kell tekinteni. Ha azonban több golyóváltásról van szó, a párbaj, az eredménytelen menet után, ugyancsak a meghatározott sorrendben folytatódik.

Ugyanez az eljárás akkor is, ha a megállapodások harc képtelenségre szólnak s a párbajt valamelyes jelentéktelen sebesülés után folytatnák.

Három golyóváltásnál többet sohasem szabad a segédeknek megengedniök. Ha ez a három menet megtörtént, akár történt sebesülés, akár nem, a párbajt föltétlenül be kell fejezni.

190. §.

Ha a párbajt valamely előreláthatatlan véletlen megszakítaná vagy megzavarná s az akadályok azonnal elháríthatók nem volnának, a párbaj egy

későbbi órára vagy akár a következő napra is elhalasztható. Huszonnégy óránál hosszabb időre azonban a halasztás csak kivételes esetekben terjedhet.

(Megtörténhetik például, hogy a vívófelek hozzátartozói vagy a hatóságok közbelépnek. Ilyen esetekben a párbajt, nagyon természetesen, el kell halasztani. A halasztás maximuma ugyan meg van határozva 24 órában, de *kivételes esetekben*, ha például az akadályok napok mulva sem volnának elháríthatók, a párbaj-códex megengedi ennek a halasztásnak további kiterjesztését is, feltéve természetesen, hogy a segédek ezzel a diszkrécionális fölhatalmazással nem fognak visszaélni.)

191. §.

Ha az ellenfelek bármiféle szabálytalanságot követnének el, a segédek a párbajt azonnal félbeszakítani s az esetről jegyzőkönyvet készíteni kötelesek. Ha pedig az ellenfelek egyike — a párbajszabályok vagy a párbaj-föltételek megsértésével — megsebesítenék vagy megölnék: a segédek a bűnös fél ellen a szükséges törvényes lépéseket haladéktalanul megtenni kötelesek.

Pisztolypárbaj meghatározott helyről.

192. §.

A távolság 15—35 lépés lehet; semmi esetre sem több, mint 35 lépés, sem kevesebb, mint 15 lépés.

Ha a segédek a távolságra nézve megegyezni nem tudnának, fegyverbíróság döntsön az ajánlatok fölött vagy pedig felezzék meg a különbözőzeti lépéseket.

193. §.

Az első lövés joga, ha tettelegesen bántalmazás vagy a családi állás ellen elkövetett sértés esete forog fenn, *feltétlenül*, — ha pedig gyalázás esete forog fenn, csak akkor illeti meg a *sértett* felet, ha a párbaj a megengedett távolság maximumáról, azaz *harmincöt lépés-*

Pisztolypárbaj meghatározott helyről. — Pistolypárbaj vezényszóra vagy jelle
Bairól jobbra: Clair Vilmos, dr. Kincses Lajmán, dr. Karácsony Aladár, dr. Hüdovernig Dezso, Néstor Vilmos,
Koczay Aladár, Bessenyey György és Hüdovernig László, a Magyar Athletikai Club tagjai

ról történik. Minden más esetben az első lövés joga fölött párbaj(döntő-)bírótság határoz.

Ha több golyóváltásban történt megállapodás, minden golyóváltásnál ugyanabban a sorrendben történnek a lövések, mint az elsőnél.

(Az első lövés joga a pisztolypárbajok közül csak ennél a párbajnál jöhet szóba, a többi párbajnál az ellenfelek vagy tetszés szerint vagy csak vezényszóra vagy jelre lőhetnek. Általában az a szokás, hogy egyszerű sértés esetén a sértett fél csak a fegyvereket választja, a golyóváltás mennyiségét s a távolságot a segédek határozzák meg. Gyalázás esetén mind a fegyverválasztás, mind a golyóváltás számának meghatározása, sőt az első lövés joga is a sértett felé, ha ugyan a távolság maximumát — 35 lépés — veszik alkalmazásba. Ha a segédek kisebb távolságot állapítanak meg, az első lövés jogát párbaj-(döntő-)bírótság szabja meg. Tettes vagy a családi állás ellen intézett sértések esetén azonban minden jog feltétlenül a sértett felet illeti.)

194. §.

A párbaj vezényszavai rendszerint a következők: *Vigyázz!* — *Tűz!* — *Állj!* A vezetősegéd *Vigyázz!* vezényszavára az ellenfelek felemelik fegyvereiket, felhúzzák a pisztolyok kakasát — természetesen mindig az ellenkező oldalnak fordulva, mint amerre a segédek és orvosok állanak — azután ügyelő állásban várják be a *Tűz!* vezényszót, amelyre már lőhetnek. E vezényszó előtt vagy a meghatározott lövési időn túl tüzelni szigorúan tilos. Ugyancsak becsületbeli kötelessége az ellenfeleknek viadal közben bármelyik segéd *Állj!* vezényszavára a további küzdelmet azonnal beszüntetni.

195. §.

Mikor a segédek minden előírt formalitással készen vannak, a vezetősegéd a lövonalból helyére siet és minden késedelem nélkül megadja a vezényszavakat: *Vigyázz!* néhány másodperccel később pedig: *Tűz!*

(A vezetőségéd kiáltta harsány hangon a vezényszavakat, nehogy az esetleges szabálytalanságokat azzal mentegethessék az ellenfelek, hogy a vezényszavakat nem hallották.)

196. §.

A *Tűz!* vezényszó elhangzása után, az ellenfelek az előre megállapított sorrend szerint lönek.

Az *első* lövésnek, a segítők jegyzőkönyvi megállapodásainak megfelelően, a *Tűz* vezényszótól számítandó 5—30 másodperc alatt, a *második* lövésnek pedig az *első* lövéstől számítandó egy perc alatt kell megtörténnie. Ha ez az idő elmúlt, löni már nem szabad.

A megsebesültek kivételesen két perc ideje van a válaszlövésre. Ha ez az idő elmúlt, lövésjoga is megszűnt.

Aki a lövésre engedélyezett idő után lö, súlyos sértest követ el a párbajszabályok ellen, ha pedig ezzel a lövéssel sebesülést vagy éppen halált okozott volna, a súlyos testi sértés, illetőleg szándékos emberölés bűnébe esik, aszerint, hogy ellenfelét megsebesítette vagy megölte.

(Mértán feltűnhetik, miért van az *első* lövésre csak 5—30 másodperc, a *másodika* ellenben már *egy* perc engedélyezve. Pedig az *ők* igen egyszerű. Körülbelül félpercnyi idő szükséges, míg az *első* lövés füstje eloszlik s a másik fél célba veheti ellenfelét. A megsebesültek pedig azért van *két* perc engedélyezve a válaszlövésre, mert neki nemcsak a füst eloszlását kell bevárnia, de arra is egy kis idő kell, míg összeszedi erejét és löhet.

Minél kisebb a távolság, annál nagyobb a valószínűség, hogy a párbaj sebesüléssel fog végződni. A segítők ennél fogva igen helyesen cselekszenek, ha a célzási időt a távolság arányában és a sértés mértékéhez képest 5—30 másodpercben állapítják meg. Ha a távolság nagyobb, a célzási idő is lehet hosszabb; kisebb távolságnál azonban a célzási idő is minél rövidebb legyen. A célzási időt természetesen minden golyóváltásnál külön-külön kell számitani.)

Pisztolypárbaj vezényszóra vagy jelre.

197. §.

Az ellenfelek közötti távolság 25—35 lépés.

Ha a segítők a távolság iránt megegyezni nem tudnának, a kérdés fölött fegyverbíróság dönt vagy pedig a távolság vitás különbözetének felét kell venni.

(A pisztolypárbaj között talán ez a legigazságosabb, de egyezsmind a legveszélyesebb is. Igazságos azért, mert az a körülmény, hogy mind a két fél bizonyos vezényszóra vagy jelre egyszerre köteles löni, nagy mértékben kiegyenlíti az ellenfelek esélyeit, amennyiben az egyik jobban értene a pisztoly kezeléséhez, mint a másik; veszélyes pedig, mert igen könnyen megtörténhetik, hogy a párbajban mind a két fél megsebesül vagy elesik.

Rendes körülmények között az ilyen párbajt nem is kell megengedni. Legfőjebb akkor, ha tetteles bántalmazás, vagy a családi élet tekintélye ellen intézett sértés esete fogrna fõnn s két olyan fél állana egymással szemközt, akiknek egyike úgyszólván biztos a lövésben, a másik pedig teljesen gyakorlatlan a pisztoly kezelésében. A segítőknek a lehető legszigorúbban kell ellenőrizniök a párbajt, mert a legkisebb figyelmetlenség vagy mulasztás esetleg beláthatatlan következményeket vonhat maga után.

Csekélyebb jelentőségű esetekben ott van a pisztolypárbajnak másik két neme, mely nem annyira veszedelmes és amelyet a sértés mértékéhez képest mindenkor megfelelően lehet szigorítani.)

198. §.

A párbajt a sértett fél idősebb segédje vezeti, a többi segéd közreműködése és ellenőrzése mellett.

199. §.

A fegyvereknek egy párból valóknak s a vívófelek előtt teljesen ismeretleneknek kell lenniök.

Rendkívül súlyos esetekben a segédek megengedhetik, hogy a párbajnál a sértett fél fegyvereit használják.

200. §.

A segédek a lövonallal párhuzamos irányban, egy és ugyanazon oldalon foglalnak állást, akkép, hogy mindegyik fél oldalán egy-egy ellenség is álljon. (Lásd 168. §.)

Az orvosok a segédek mögött állanak föl.

201. §.

A vezetőség, miután az ellenfelek elfoglalták helyeiket, fölhívja őket a kibékülésre s ha az eredménytelen maradna, fölolvassa előttük a párbajföltételeket.

202. §.

Közvetlenül a párbaj előtt a vezetőség tudatja a felekkel, mely vezényszavakat vagy tapsjeleket fog használni. Különösen figyelmeztetni kell a vívófeleket, hogy a *Vigyázz!* vezényszó vagy az első taps előtt pisztolyaikkal célozni nem szabad, a *Tűz!* vezényszó vagy a második tapsjel előtt pedig nem lehetnek, de arra azután *ugyanabban a pillanatban mindkettőjüknek egyszerre löniök kell.*

(Az eddigi gyakorlat szerint három tapsjelet használtak ennél a párbajnál. Mi szándékosan csak két tapsjelet állapítottunk meg. A tapasztalat vezetett erre az újításra. Azt tapasztaltuk ugyanis, hogy az ilyen párbajoknál az ellenfelek izgatottságukban rendszerint összetévesztik a második tapsjelet a harmadikkal s alkárhányszor már a második tapsjelre lönek. Ezt a szabálytalanságot egyszersmindenkorra kikérülendő, azzal egyszerűsítettük a párbaj vezényletét, hogy az vagy két vezényszóval: *Vigyázz!* — *Tűz!* vagy pedig két egyenként megadandó tapsjellel történjék. Az első vezényszóra vagy tapsjelre az ellenfelek pisztolyaikkal céloznak, a

második vezényszóra vagy tapsjelre pedig lönek. Ez az eljárás sokkal egyszerűbb, világosabb, érthetőbb a mindenekelőtt kizár minden félreértést.)

203. §.

Az ellenfelek, mihelyt a segédektől átvették a pisztolyokat, amelyeknek kakasai már fel vannak húzva, a pisztolyokat csüvílkel fölfelé tartva, figyelemmel várják a vezetőség vezényszavait vagy tapsjeleit.

204. §.

Miután a vezetőség elfoglalta helyét, harsányan kiáltja a vezényszavakat vagy megadja a tapsjeleket.

205. §.

A vezényszavak vagy tapsjelek közt három vagy legföllebb öt másodperc időköz lehet.

A vezetőség tetszés szerint választhatja ez időközök bármelyikét s elhatározásától sem a feleket, sem a segédeket értesíteni nem köteles.

(Szokás szerint a vezetőség vagy a következő vezényszavakat használja: *Vigyázz!* — *Tűz!* vagy pedig két tapsjelet ad. Ha vezényszavakat használ, a *Vigyázz!* vezényszóra az ellenfelek célzásra emelik a pisztolyaikat, a *Tűz!* vezényszóra pedig mind a ketten lönek. Ha ellenben tapsjeleket ad, a vívófelek az első tapsjelre célzásra emelik a pisztolyaikat, a második tapsjelre pedig mind a ketten egyszerre lönek. Az egyes vezényszavak között a vezetőség — a sértés folytatásához a az ellenfelek gyakorlottságához mérten — 3—5 másodperc szünetet tart.)

206. §.

Aki a *Tűz!* vezényszó vagy a második tapsjel előtt vagy csak fél másodperccel is később lö, a becselenség bélyegét vonja magára; ha pedig lövése sebességet

vagy éppen halált okozott, a súlyos testi sértés, illetőleg a szándékos emberölés bűnébe esik.

(Ha meggondoljuk, milyen különbözők a fegyverek használatánál és különösen a felek előtt ismeretlen pisztolyokkal milyen könnyen történhetik idő előtt véletlen lövés, mindenestre igen kivételes esetekben fogjuk ezt a veszélyes és följötte problematikus pisztolypárbajt alkalmazni.)

207. §.

Az a fél, akire idő előtt történt lövés, addig cölsohat ellenfelére, ameddig akar s minden aggodalom nélkül löhet, amikor akar.

208. §.

Ha a vívófelek egyike a megadott jelre szabályszerűen lőtt s a másik még tovább célózna, a segítők kötelesek őt, saját életük veszélyeztetésével is, a lövésben megakadályozni.

Utóbbi esetben annak a segítők, aki szabályszerűen lőtt, kötelesek a párbajnak hasonló feltételek mellett való esetleges folytatását megtagadni és felük felhatalmazásából az ellenféltől bármely más szokásos párbajt követelhetnek, amelyeket az feltétlenül megadni tartozik.

Az a fél különben, aki szabályszerűen lőtt, a párbaj további folytatását egyszerűen meg is tagadhatja, sőt a párbajtól végképp el is állhat.

209. §.

Annak a félnek a segítők, aki a megadott jelre nem lőtt, hanem tovább célózott, felüket erőlyesen rendre utasítani s abban az esetben, ha az ellenfél a párbajnak más feltételek mellett való folytatását követelné, az ellenfél segítők erre vonatkozó előterjesztéseit feltétlenül elfogadni kötelesek.

Ha azonban nyilvánvaló lenne, hogy a fél nem

önkéntelenül vagy ügytelenségből, hanem szándékosan célózott volna tovább, segítőknek becsületbeli kötelessége a bűnös fél további képviselésétől visszalépni s az esetről, az ellenfél segítőkkel együtt, jegyzőkönyvet készíteni.

210. §.

Ha a párbajt a segítők megállapodásai értelmében folytatni kellene, az eljárás ugyanaz, mint az első golyóváltásnál.